

INZET VOOR VERSNELLINGSTAFEL NUTRIËNTEN EN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN VAN DE DELTA-AANPAK WATERKWALITEIT EN HET MEST- EN HET GEWASBESCHERMINGSDOSSIER

Knelpunt en huidige situatie wat betreft aanwezigheid nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater

De kwaliteit van het oppervlaktewater in landbouwgebieden verbetert langzaam maar voldoet nog niet aan de doelen voor de waterkwaliteit. Uit waterschapmetingen waaronder het Meetnet Nutriënten Landbouw Specifiek Oppervlaktewater (MNSLO) blijkt dat op de helft van de landbouw specifieke meetlocaties de waterkwaliteit niet voldoet aan de normen voor stikstof en fosfor. Ook voor gewasbeschermingsmiddelen geldt dat de op de helft van de meetlocaties van o.a. het Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen land- en tuinbouw de normen worden overschreden.

Een slechte waterkwaliteit kan gevolgen hebben voor de ecologische toestand van het watersysteem, de volksgezondheid, de voedselveiligheid en diergezondheid. Verder kan de Europese Commissie Nederland in gebreke stellen als de doelen van de KRW niet op tijd worden gehaald.

Om de waterkwaliteit te verbeteren zijn brongerichte maatregelen nodig. Het is van belang dat alle betrokken partijen daarin hun verantwoordelijkheid nemen en gezamenlijk een bijdrage leveren aan het verbeteren van de waterkwaliteit.

Leeswijzer en gebruik van het document

In dit document wordt de inzet van de waterschappen beschreven voor:

- A. versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen: wat willen we bereiken met de versnellingstafel en wat is er nodig om tot een versnelling te komen;
- B. gewasbeschermingsmiddelen: toewerken naar een nagenoeg emissieloze land- en tuinbouw;
- C. nutriënten: waterkwaliteit verbeteren door emissies naar het oppervlaktewater te beperken;
- D. landbouw algemeen, gebruik gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw en overige door waterschapsbestuurders gemaakte afspraken over waterbewust ondernemen, inzet zelfmeetinstrumenten en gebiedsgericht meten, preventieve handhaving en effect gericht en waarderend handhaven en bij de glastuinbouw aandacht voor waterstromen en lekkages op het bedrijf.

Per dossier wordt samengevat wat de waterschapsinzet is. Hiervoor is gebruik gemaakt van position papers, zienswijzen, standpunten die in de Uniecommissie Waterketens en Emissies (CWE) zijn ingenomen en dergelijke. Vervolgens wordt aangegeven wat er nog moet gebeuren gelet op de ontwikkelingen en de positie en de invloed die we als waterschappen willen hebben op het dossier. En als laatste wordt een toelichting gegeven.

Het document is voor intern gebruik en bedoeld als achterliggend standpuntendocument dat gebruikt kan worden bij de inbreng voor de versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen van de Delta-aanpak waterkwaliteit en het mest- en het gewasbeschermingsdossier. Daarnaast kan het document ook worden gebruikt voor de andere dossiers als het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, het vitaal platteland, de bodemagenda, het klimaattafel landbouw e.d.

Afhankelijk van het onderwerp dat besproken gaat worden, kan de inbreng worden samengesteld op basis van deze notitie.

Deze notitie is besproken in:

- Themagroep landbouwemissies. Hiervoor is een emailronde uitgevoerd. Veel waterschappen gaven aan blij te zijn met het overzicht aan reeds ingenomen standpunten op de dossiers;
- Overleg met de Uniebestuurder en de Unie-vertegenwoordigers in de versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen op 6 december 2018;
- Unie-werkgroep Waterketens en Emissies (WWE) op 18 januari 2019.

A. Inzet voor versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen

Wat willen we bereiken met de versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen

De waterschapsinzet voor de versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (ook wel de versnellingstafel landbouw genoemd) is om te bereiken:

- dat het mestbeleid, gewasbeschermingsbeleid (inclusief toelatingsbeleid) en het waterbeleid op elkaar wordt afgestemd en dat het tot een integrale aanpak vanuit de betrokken ministeries komt.
- dat de waterkwaliteitsdoelen voor het oppervlaktewater worden gerealiseerd.
- daarnaast heeft deze tafel tot doel de ontwikkelingen aan te jagen en tot versnelling te brengen, om meer focus aan te brengen en om bij reeds lopende initiatieven (waaronder het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en het Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming open teelten) en zo nodig nog op te starten trajecten:
 - de resultaten te monitoren monitoort (aantal agrariërs dat maatregelen neemt, aantal genomen maatregelen in een gebied gekwantificeerd in hectares, kilometers, stuks ect. en monitoring waterkwaliteit);
 - de voortgang te bevorderen / aan te jagen;
 - partijen aan te spreken indien dat nodig is waarbij van alle partijen (ook LTO) een actieve inzet wordt verwacht;
 - en te zorgen voor een integrale aanpak.
- dat de inzet aan toezicht en handhaving op de naleving van de voorschriften in wetgeving en milieu-certificaten moet worden versterkt.
- dat het benodigde instrumentarium beschikbaar is (o.a. stimuleringsgelden, kennis waaronder effectiviteit maatregelen e.d.).

Toelichting. Het bereiken van een integrale aanpak is belangrijk gelet op het feit dat er drie ministeries bij betrokken zijn.

- LNV vanuit haar verantwoordelijkheid voor het mestbeleid en het gewasbeschermingsbeleid dat het gebruik regelt.
- IenW vanuit haar verantwoordelijkheid voor milieubeleid en het emissiebeleid en daarmee voor de gevolgen die het gebruik van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen hebben voor het (water)milieu.
- BZK vanuit haar verantwoordelijkheid voor de Omgevingswet en Besluit Activiteiten Leefomgeving waarin de voorschriften die nu in het Activiteitenbesluit milieubeheer staan deels worden overgenomen.

Wat is er nodig om tot versnelling te komen

Om versnelling op het nutriënten- en gewasbeschermingsmiddelendossier te bereiken is het volgende nodig.

Ketenaanpak en benodigde partijen()*

Bij het mest- en het gewasbeschermingsdossier zijn veel partijen betrokken die allemaal hun eigen verantwoordelijkheden, belangen en visie hebben op de problematiek en vanuit het gemeenschappelijk belang een rol kunnen spelen bij het verbeteren van de waterkwaliteit. Er moet onderzocht worden welke van belang zijnde partijen zoals retail en banken nu nog ontbreken en of ze bereid zijn hun bijdrage te leveren in het terugdringen van de emissies naar het watermilieu. Vanuit de Delta-aanpak waterkwaliteit zijn hiervoor reeds een aantal activiteiten opgestart.

Benodigde actie voor de versnellingstafel:

- Breng in beeld welke partijen een rol spelen met als centrale punt de agrarische ondernemer. Breng in beeld welke partijen nog ontbreken. Voer daarnaast een stakeholderanalyse uit wat het gemeenschappelijk belang is en wat de betrokken partijen motiveert om hun bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de agrarische sector en het realiseren van een nagenoeg emissieloze land- en tuinbouw en hoe andere organisaties daarbij kunnen ondersteunen. Het verdient voorkeur deze actie door de landbouworganisatie te laten trekken.

- Bij een ketenaanpak gaat het niet alleen om het stellen van leveringsvoorwaarden maar ook om het belonen van ondernemers en beprizen van producten in de markt.

LNV dient 100 procent werk te willen maken van de eutrofiëringsdoelstelling uit de Nitraatrichtlijn voor oppervlaktewater en de doelstelling van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 voor het watermilieu te willen realiseren. PS. Het Hoofdpijnenakkoord gewasbescherming open teelten is in feite het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 en de waterkwaliteitsopgaves vanuit de KRW voor 2027.

Landbouworganisaties moeten doordringen zijn van de situatie op het mest- en het gewasbeschermingsdossier en belang dat ze hebben om de emissies terug te dringen. Bij blijvende waterkwaliteitsproblemen zal het toelatingsbeleid tot een sanering van het beschikbare pakket aan toegelaten middelen leiden en zullen verdere beperkingen aan het gebruik van het meststoffen worden ingesteld.

Andere voorwaarden die belangrijk zijn om te versnelling te komen

Waterkwaliteitsgegevens^()*

- Waterkwaliteitsgegevens moeten fijnmazig zijn bv door gebiedsgericht te meten.
- De actuele meetgegevens moeten online beschikbaar voor agrariërs, erfbetreders en partijen in de keten.
- Maak gebruik van zelfmeetinstrumenten. Helaas alleen nog beschikbaar voor de EC en het nitraatgehalte (grove indicatie).

Maatregelen bij wateropgave voor de landbouw^()*

- Wordt bij een wateropgave voor de landbouw zo snel mogelijk concreet over wat gaan partijen gaan doen om de waterkwaliteit te verbeteren. Zorg dat partijen bezig met het mestbeleid en partijen bezig met het gewasbeschermingsbeleid zich richten op het bepalen van de benodigde maatregelen en de in te zetten instrumenten om deze vervolgens deze tot uitvoering te brengen.
- Stel hiervoor (regionale) keuzelijsten met top x voorkeursmaatregelen inclusief inschatting effecten op bedrijfsvoering en waterkwaliteit voor de emissies naar het oppervlaktewater via:
 - erfafspoeling incl gebouwen;
 - uit- en afspoeling percelen;
 - drift;te beginnen met de no regretmaatregelen.
- Leg afspraken over wat partijen gaan doen vast en bewaak door periodieke monitoring de voortgang.

Financieel instrumentarium^()*

- Zorg voor de beschikbaarheid van financiële middelen om agrariërs te kunnen stimuleren maatregelen te nemen. Voorbeelden zijn de Mia/Vamil-regelingen, POP-subsidies maar ook andere stimuleringsregelingen.
- Zorg voor een laagdrempelig portaal waar agrariërs subsidie kunnen aanvragen bij het nemen van maatregelen en dat tevens worden gebruikt om gekwantificeerd vast te leggen wat er aan maatregelen is genomen. Een voorbeeld van een dergelijke portaal is Landbouwportaal Noord-Holland. Zie : <https://landbouwportaalnoordholland.nl>.
- Ontwikkel verdienmodellen.

Beschikbaarheid kennis, kennisoverdracht en contacten met ondernemers^()*

- Zorg ervoor dat kennis beschikbaar is die begrijpelijk is voor de agrarische ondernemer en de erfbetreders. Daarbij gaat het om onder andere nut en noodzaak, de maatregelen en de te verwachten effecten voor de bedrijfsvoering en de effecten van de maatregel op de waterkwaliteit.
- Zorg ervoor dat de kennis bij de agrarische ondernemer komt bij voorkeur via de erfbetreders.
- Leg contact en ga in overleg met agrariërs en bespreek problematiek, de bijdrage van de ondernemers daaraan en wat hij / zij daaraan kan doen. Leg afspraken vast en zie toe op de uitvoering.

Toezicht en handhaving^()*

- Toezicht en handhaving op de naleving van de voorschriften in wetgeving en milieucertificaten is nodig en fungeert als stok achter de deur voor achterblijvers en bedrijven die geen maatregelen willen nemen.
- Zorg voor voldoende inzet vanuit alle toezichthoudende en handhavende instanties.
- Zet nieuwe instrumenten in waaronder waarderend en adviserend toezicht houden.

Afspraak is afspraak

Monitor op gemaakte afspraken en spreek elkaar daarop aan bij onvoldoende voortgang.

^(*): bij deze aspecten zullen ook de waterschappen hun bijdrage moeten leveren.

B. Inzet voor gewasbeschermingsmiddelen: toewerken naar een nagenoeg emissieloze land- en tuinbouw

Inzet voor dossiers

Voor de gewasbeschermingsmiddelen gaat om het om de waterschapsinzet en lobby voor de volgende dossiers:

- Visie “Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden”, looptijd tot 2030;
- Visie gewasbescherming 2030 (LNV met partijen, wordt december 2018 naar Tweede Kamer gestuurd), looptijd tot 2030;
- Visies gewasbescherming van agrarische sectoren, looptijd tot 2030;
- Nota “Gezonde Groei, Duurzame Oogst (2^e Nota duurzame gewasbescherming), looptijd tot 2023;
- Acties uit Delta-aanpak waterkwaliteit voor de aanpak van de problemen met gewasbeschermingsmiddelen en de vorming van de versnellingstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, ook wel de landbouwtafel genoemd;
- Wetgeving: waterwetgeving, gewasbeschermingswetgeving, toelatingsbeleid;
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), looptijd tot 2027;
- 3^e Stroomgebied beheerplannen voor de KRW.

Daarnaast kan verbinding worden gezocht met de bijenstrategie en het deltaplan biodiversiteit en de ontwikkelingen binnen de daaraan gelinkte kennisimpulsen.

Inzet op gewasbeschermingsdossier samengevat

Waterschappen zetten in op:

- Emissiebeleid en niet op stoffenbeleid.
- Open teelten: na sluiten Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming open teelten akkoord tot uitvoering brengen en aanjagen. Dat wil zeggen uitvoeren in akkoord opgenomen acties en maatregelen om emissieloos te zijn in:
 - 2027 voor het vullen en inwendig en uitwendig reinigen van spuitapparatuur;
 - 2024 voor de activiteiten op het erf en in de gebouwen;
 - 2030 voor de uit- en afspoeling van percelen en in 2027 geen normoverschrijdingen in oppervlaktewater;
 - 2030 voor de drift naar oppervlaktewater (verwaaien van druppels spuitvloeistof bij het besluiten van de gewassen met gewasbeschermingsmiddelen) en in 2027.
- Glastuinbouw: aanjagen beleid om in 2027 nagenoeg emissieloos te telen. Daarin ook actie en aandacht voor waterstromen en lekkages op het bedrijf, waterbewust ondernemen en inzet zelfmeetinstrumenten.

Wat moet er nog gebeuren om als waterschappen een goede positie te kunnen innemen

- Algemeen.
 - Monitoring en meetresultaten.
Door gaan met het monitoring waterkwaliteit bij voorkeur op landbouw specifieke meetlocaties waaronder het Landelijk Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen land- en tuinbouw. En de gegevens via het IHW en het CML te publiceren op de Bestrijdingsmiddelenatlas ([www.bestrijdingsmiddelenatlas](http://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl)). Ook is in de CWE afgesproken deze gegevens te publiceren op een interactieve kaart op de website van het waterschap.
- Open teelten.
 - Invulling acties met maatregelen voor Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming open teelten.
Een akkoord en actietabel op hoofdlijnen betekent dat na het afsluiten van het akkoord, gestart wordt met de verdere uitwerking en de concretisering van de benodigde acties. Hiervoor zal de input worden opgehaald via de lijn van de Themagroep landbouwemissies, de WWE en de CWE en dit geldt ook voor de bestuurlijke besluitvorming. Bij de uitwerking van de in het akkoord benoemde acties gaat het om gezamenlijk benoemen en uitvoeren van de maatregelen die nodig zijn om de gestelde doelen te realiseren. Hierbij ligt een relatie met de regionale en nationale analyses die op dit moment door de waterbeheerders worden uitgevoerd voor de 3^e

Stroomgebiedbeheerplannen. Ook kan gebruik worden gemaakt van de wensenlijst van de waterschappen voor mogelijke maatregelen. Deze lijst is in januari 2017 door de CWE vastgesteld (bijlage 1).

- Glastuinbouw
 - Vinger aan de pols houden door periodiek de voortgang in beeld te brengen en indien nodig partijen te wijzen op de gemaakte afspraken en zo nodig bij te sturen. Ook actie en aandacht voor waterstromen en lekkages op het bedrijf, waterbewust ondernemen en inzet zelfmeetinstrumenten.

Toelichting

Stoffenbeleid of emissiebeleid

De waterschappen zetten in op emissiebeleid om tot waterkwaliteitsverbetering te komen. Bij emissiebeleid gaat het om het aanpakken van de emissieroutes waarmee gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht komen.

De ervaring leert namelijk dat het voeren van een stoffenbeleid niet werkt. Gewasbeschermingsmiddelen waarvan de toelating vervalst, worden vervangen door andere toegelaten middelen. Door het toegenomen gebruik van het vervangende gewasbeschermingsmiddel is de kans aanwezig dat dit middel tot nieuwe waterkwaliteitsproblemen leidt. Ervaringen in de praktijk wijzen dit uit. Wel kan de dreiging dat waterkwaliteitsproblemen tot beperkingen vanuit het toelatingsbeleid of zelfs verboden kan leiden, als stok achter de deur fungeren om de agrarische sector in beweging te brengen om de emissies naar het oppervlaktewater terug te dringen.

Inzet voor de open teelten (akkerbouw, bollenteelt, boomteelt, fruitteelt, vollegrondsgroententeelt, zomerbloementeelt en de gras- en maisteelt)

Om de waterkwaliteitsdoelstellingen te realiseren, moeten de emissies van gewasbeschermingsmiddelen vanuit de open teelten naar het oppervlaktewater de komende jaren sterk worden teruggedrongen. Bij blijvende waterkwaliteitsproblemen zal het toelatingsbeleid tot een sanering van het beschikbare pakket aan toegelaten middelen leiden.

Om dit te realiseren is een Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming open teelten opgesteld dat momenteel ter besluitvorming voorligt bij direct betrokken partijen (LTO, Nefyto en UvW) en daarna bij de andere partijen. In haar vergadering op 30 november 2018 heeft de Uniecommissie Waterketens en Emissies ingestemd met het sluiten van dit akkoord nadat in september 2018 daarvoor tijdens een bijeenkomst met de leden van de CWE, CWS, WWE en WWS de input is opgehaald.

In het akkoord worden de verschillende visies en beleidsdossiers op gebied van gewasbeschermingsmiddelen met elkaar verbonden. Het akkoord is daarmee te beschouwen als een uitvoeringsprogramma voor het gewasbeschermingsbeleid de komende jaren.

Het doel van het Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming open teelten dat voorligt, is om de emissies van gewasbeschermingsmiddelen uit de open teelten zodanig terug te dringen dat deze sectoren in het eindjaar (zie hieronder) nagenoeg emissieloos zijn voor de emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Het gaat om alle emissies die voor kunnen komen op het agrarische bedrijf. Het gaat om de volgende emissies waarbij tussen haakjes de einddoelstelling met jaartal is vermeld:

- bij het vullen en inwendig en uitwendig reinigen van spuitapparatuur: in 2027 nagenoeg geen emissies naar de leefomgeving waaronder oppervlaktewater;
- bij het erf en de gebouwen: in 2024 nagenoeg geen emissies naar oppervlaktewater;
- de uit- en afspoeling van percelen: in 2027 geen normoverschrijdingen in oppervlaktewater en in 2030 nagenoeg geen emissies;

- drift (verwaaien van druppels spuitvloeistof bij het besluiten van de gewassen met gewasbeschermingsmiddelen) : in 2027 geen normoverschrijdingen in oppervlaktewater en in 2030 nagenoeg geen emissies.

Vanuit het einddoel is, met de kennis van dit moment, bepaald welke acties er nodig zijn om dat doel te realiseren. Daarbij gaat het om maatregelen en om het in te zetten instrumentarium. De aanpak kent 2 fasen:

1. Tot jaar x: stimuleren van innovatie door voorlopers en vrijwillige implementatie van maatregelen bijvoorbeeld via het DAW-spoor¹. In te zetten instrumenten zijn: inzet van onderzoek en innovaties, inzet van kennisoverdracht, inzet van stimuleringsgelden (bv MIA/VAMIL, POP3 en POP4) en dergelijke.
2. Na jaar x: verplicht opleggen van maatregelen door middel van wetgeving. Instrumenten zijn: inzet van regelgeving en inzet van handhavinginstrumenten. Regelgeving en inzet van toezicht zijn nodig zodat geen oneerlijke concurrentie ontstaat met achterblijvers/free riders die geen maatregelen hebben genomen.

De doelstelling, de aanpak inclusief inzet van het instrumentarium, de acties voor partijen en de afspraken hierover met bijbehorend tijdpad zijn benoemd in het akkoord. Bij elke actie is een trekkende partij aangegeven. Ook worden er in het akkoord afspraken gemaakt over de bijbehorende algemene acties als de inzet van communicatie, innovaties, kennis, monitoring en evaluatie van de voortgang wat betreft de uitvoering van acties en de resultaten op gebied van het terugdringen van de emissies en het realiseren van een nagenoeg emissieloze land- en tuinbouw.

Inzet voor glastuinbouw

In het Platform Duurzame Glastuinbouw (PDG) werken I&W, VNG, UvW en LTO Glaskracht Nederland samen aan het realiseren van een nagenoeg emissieloze kas in 2027. De afspraken hierover zijn hierover in 2006 gemaakt. Inmiddels zijn voor de substraatteelten emissienormen voor de lozing van stikstof in het Activiteitenbesluit opgenomen waarbij deze normen aflopen naar nagenoeg nul in 2027. Vanwege de vaste verhouding tussen stikstof en fosfor in het water dat aan de gewassen wordt gegeven, nemen de emissies van dit laatste element evenredig af met de hoeveelheid stikstof die nog mag worden geloosd. Voor grondteelten gelden normen voor de hoeveelheid meststoffen die per hectare mogen worden gebruikt. Ook geldt een zuiveringsplicht voor drainwater, drainagewater en filterspoelwater om tenminste 95% van de gewasbeschermingsmiddelen uit het te lozen water te zuiveren. Tenslotte loopt er een onderzoeksprogramma Glastuinbouw Waterproof. Het verder terugdringen van de emissies naar nagenoeg nul is een belangrijk thema van dit programma. De kennis die in dit programma wordt opgedaan, wordt voor de glastuinbouwsector ontsloten op www.glastuinbouwwaterproof.nl.

¹ De DAW-voortgang wordt gemonitord aan de hand van onderstaande indicatoren:

1. aantal agrariërs dat maatregelen neemt
2. aantal genomen maatregelen in een gebied gekwantificeerd in hectares, kilometers, stuks etc.
3. monitoring waterkwaliteit.

C. Inzet voor nutriënten: waterkwaliteit verbeteren door emissies naar het oppervlakte-water te beperken

Inzet voor dossiers

Voor de nutriëntenproblematiek gaat het om de waterschapsinzet en lobby voor de volgende dossiers:

- Visie "Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden", looptijd tot 2030;
- het LNV-project waarbij een herbezinning plaats vindt op het mestbeleid;
- 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn;
- Acties uit Delta-aanpak waterkwaliteit voor de aanpak van de problemen met gewasbeschermingsmiddelen en de vorming van de versnellingsstafel nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, ook wel de landbouwtafel genoemd;
- Wetgeving: waterwetgeving, mestwetgeving;
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), looptijd tot 2027;
- regionale en nationale analyses die op dit moment door de waterbeheerders worden uitgevoerd;
- 3^e Stroomgebied beheerplannen voor de KRW, looptijd tot 2027.

Waarbij moet worden opgemerkt dat de voorbereidingen en besluitvormingsprocessen voor het 7^e NAP en de 3^e SGBP's gelijktijdig verlopen.

Inzet op nutriëntendossier samengevat

Waterschappen zetten in op:

- Mestbeleid moet ook zorgen voor realiseren doelstellingen van de KRW voor nutriënten in oppervlaktewater.
- De benodigde maatregelen al dan niet in de vorm van regionale pakketten dienen te worden opgenomen in de landelijke (mest)wetgeving).
- DAW dient minder vrijblijvend tot uitvoer te worden gebracht. Er is een stok achter de deur nodig. Bij onvoldoende voortgang zullen DAW-maatregelen moeten worden opgenomen in de landelijke (mest)wetgeving.
- Mest uit overschotgebieden mag niet worden afgewenteld op gebieden in Nederland waar de mestruimte niet volledig wordt benut.
- Bij de herbezinning van het mestbeleid, moet het beleid éénvoudiger, éénduidiger en beter naleefbaar en daarmee handhaafbaar worden gemaakt.
- De inzet aan toezicht en handhaving moet worden versterkt en zich niet alleen beperken tot de intensieve veehouderij. Er moet ook toezicht worden gehouden op het gebruik van meststoffen in gebieden waar de waterkwaliteit niet voldoet aan de normen.
- Glastuinbouw: aanjagen beleid om in 2027 nagenoeg emissieloos te telen. Daarin ook actie en aandacht voor waterstromen en lekkages op het bedrijf, waterbewust ondernemen en inzet zelfmeetinstrumenten.

PS. Bovenstaande punten zijn bestaande CWE-standpunten.

Wat moet er nog gebeuren om als waterschappen een goede positie te kunnen innemen

- Doorgaan met het monitoren van de waterkwaliteit bij voorkeur op landbouw specifieke meetlocaties
- Deze gegevens jaarlijks aan te leveren bij het IHW zodat daarvan gebruik kan worden gemaakt bij de diverse rapportages waaronder de Nitraatrapportage aan de Europese Commissie en te publiceren op de website van het waterschap.
- Inzet zelfmeetinstrumenten om het waterbewustzijn van agrariërs te verhogen.
- Voor zover dat nog niet gebeurd is zorgen voor een goed onderbouwde, consistente en uitlegbare set waterkwaliteitsnormen voor alle wateren (KRW-wateren en de niet KRW-waterlichamen) en ervoor zorgen dat deze normen transparant en op bestuurlijk niveau zijn vastgesteld.
- De wensenlijst aan benodigde maatregelen die in 2016 door de CWE is vastgesteld te actualiseren aan hand van de huidige kennis en inzichten uit de regionale en nationale analyses die op dit moment door de waterbeheerders worden uitgevoerd.
- Daarna te bepalen met welk instrumentarium de maatregelen het beste kunnen worden geïmplementeerd.

Toelichting

Inzet voor nutriënten

Ook voor de nutriënten geldt dat de emissies uit de land- en tuinbouw naar het oppervlaktewater de komende jaren sterk moeten worden teruggedrongen.

Voor de inzet van de waterschappen in bovenstaande trajecten kan worden voortgebouwd op eerder opgestelde en door CWE vastgestelde position paper met wensenlijst voor de te nemen maatregelen en de zienswijze op het 6^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Deze inzet komt op het volgende neer:

- Bij het te voeren mestbeleid moet niet alleen invulling worden gegeven aan de doelstellingen voor grondwater maar ook aan de eutrofiëringsdoelstelling van de Nitraatrichtlijn. Deze doelstelling gaat over het tegengaan van de eutrofiëring (voedselrijkdom veroorzaakt door meststoffen) van het oppervlaktewater. De Nitraatrichtlijn verstaat onder verontreiniging het volgende: het direct of indirect lozen van stikstofverbindingen uit agrarische bronnen in het aquatisch milieu waardoor onder meer het leven en de aquatische ecosystemen kunnen worden geschaad.
- Door de eutrofiëringdoelstelling in de Nitraatrichtlijn wordt deze richtlijn gekoppeld aan de KRW. Een bepaling in de KRW is dat de doelen voor de hoeveelheid stikstof en fosfor in het oppervlaktewater uiterlijk in 2027 moeten zijn gerealiseerd. Noot: de vanuit ecologisch oogpunt maximaal toelaatbare hoeveelheid stikstof in het oppervlaktewater ligt een factor 3 tot 4 lager dan de norm van 50 mg per liter nitraat (= 11,3 mg per liter stikstof) die in de Nitraatrichtlijn als norm is opgenomen voor grondwater.
- Om de KRW-doelstelling en de eutrofiëringsdoelstelling uit de Nitraatrichtlijn te realiseren zijn extra maatregelen nodig. Daarbij wordt in eerste instantie niet aan de aanscherping van de gebruiksnormen gedacht. In plaats daarvan wordt gedacht aan extra gebruiksvoorschriften voor de aanwending van meststoffen en maatregelen die de uit- en afspoeling van landbouwpercelen tegengaan. Het belang om deze maatregelen in combinatie met goed bodembeheer te nemen, neemt toe gelet op de klimaatverandering die gepaard gaat met hevige buien en perioden met toenemende droogte. Daarbij is sprake van een wederzijds belang. Door te voorkomen dat meststoffen uit- en afspoelen blijven ze beschikbaar voor de gewasproductie (belangrijk voor de agrarische sector) en komen ze niet terecht in het oppervlaktewater (belangrijk voor de waterschappen).
- De waterkwaliteitsproblemen kunnen van regio tot regio verschillen, hetzij door verschillen in het bodem- en watersysteem, hetzij door andere typen van landbouw. Dit vraagt om een regionale differentiatie van de te nemen maatregelen. Deze maatregelen, al dan niet in de vorm van regionale maatregelenpakketten, dienen te worden opgenomen in de landelijke (mest)wetgeving. Dit is ook het water-schapstandpunt over het decentraal-tenzij principe van de Omgevingswet. Voorschriften voor agrarische lozingen moeten centraal worden geregeld, in de landelijke (mest)wetgeving waaronder het Besluit Activiteitenleefomgeving.
- Naast de mestregelgeving zien de waterschappen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer als een belangrijk aanvullend instrument om de doelstellingen van de KRW dichterbij te brengen. Gelet op het halen van de waterkwaliteitsdoelen zal het DAW dat tot nu toe een vrijwillige aanpak is, minder vrijblijvend tot uitvoer moeten worden gebracht. Om de effectiviteit te vergroten is meer betrokkenheid van de agrariërs en met name het 'peloton' nodig. Bij de constatering van onvoldoende voortgang (bijvoorbeeld bij beleidsevaluaties) zullen maatregelen uit DAW moeten worden opgenomen in de landelijke (mest)wetgeving.
- In het najaar van 2016 heeft het Uniebureau bij de waterschappen de wensen geïnventariseerd wat betreft de door de landbouw te nemen maatregelen die bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Deze wensen zijn gebundeld tot bijgevoegde maatregelenlijst (bijlage 1).
- Naast deze maatregelen is het niet gewenst dat mest uit overschotgebieden wordt aangewend in gebieden binnen Nederland waar de mestruimte niet volledig wordt benut. Het gebruik van extra mest in deze gebieden kan leiden tot meer uit- en afspoeling waardoor de waterkwaliteit in deze gebieden kan verslechteren.
- Toezicht en handhaving mestwetgeving

- De mestwetgeving is zodanig complex dat de pakkans op het niet naleven daarvan, klein is. Het niet naleven van de voorschriften, levert extra risico's op voor de waterkwaliteit. Het LNV-project waarbij een herbezinning plaats vindt op het mestbeleid, wordt door de waterschappen gesteund.
- De toezicht- en handavingsinzet moet worden versterkt en moet zich niet beperken tot de intensieve veehouderij. Er is ook inzet nodig voor controles op het gebruik aan meststoffen in de gebieden waar het oppervlaktewater niet voldoet aan de normen.

Inzet voor glastuinbouw

Zie bij gewasbeschermingsmiddelen.

Toelichting bij wat er nog moet gebeuren om als waterschappen een goede positie te kunnen innemen en invloed te kunnen uitoefenen

- Monitoring en meetresultaten.
 - Doorgaan met het monitoren van de waterkwaliteit bij voorkeur op landbouw specifieke meetlocaties waaronder het Meetnet Nutriënten Landbouw Specifiek Oppervlaktewater. En de gegevens jaarlijks aan te leveren bij het IHW zodat daarvan gebruik kan worden gemaakt bij de diverse rapportages waaronder de Nitraatrapportage aan de Europese Commissie. Ook is in de CWE-afgesproken deze gegevens te publiceren op een interactieve kaart op de website van het waterschap.
 - Daarnaast kunnen zelfmeetinstrumenten een rol spelen om het waterbewustzijn van agrariërs te verhogen.
- Normen voor waterkwaliteit. De Waterwet, de basis voor de taakopdracht als waterschap, kent geen onderscheid tussen KRW-wateren en niet KRW-wateren die ook wel de "overige wateren" worden genoemd. De Waterwet bepaalt dat voor al deze wateren normen moeten worden afgeleid. Ook bepaalt de Waterwet dat het verboden is om zonder vergunning een schadelijke stof in een oppervlaktewaterlichaam te brengen en dat de waterbeheerder daarop moet toezien.

Aandachtspunten uit de CWE-vergadering van september 2017 daarbij zijn:

1. Wat betreft de normstelling voor de "overige wateren" moet worden geconstateerd dat niet alle waterbeheerders hier invulling aan hebben gegeven. In de CWE-vergadering van september is afgesproken hierop actie te ondernemen.
2. Een goed onderbouwde, consistente en uitlegbare set waterkwaliteitsnormen voor alle wateren (KRW-wateren en de niet KRW-waterlichamen) is belangrijk om de noodzakelijke maatregelen te kunnen onderbouwen. Daarnaast schept dit duidelijkheid richting degene die maatregelen zullen moeten nemen, andere betrokken partijen, de politiek en het publiek. Dit vergt afstemming tussen waterschappen en provincies.

Daarnaast moet ervoor worden gezorgd dat deze normen transparant en op bestuurlijk niveau zijn vastgesteld.

- Maatregelen voor herbezinning mestbeleid, 7^e Nitraatactieprogramma en 3^e Stroomgebied Beheerplannen. Bij de uitwerking gaat het om gezamenlijk benoemen en uitvoeren van de maatregelen die nodig zijn om de gestelde doelen te realiseren. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de door de CWE in januari 2017 vastgestelde position paper met maatregelenlijst (bijlage 1). Deze lijst moet nagelopen worden op inzichten uit de regionale en nationale analyses die op dit moment door de waterbeheerders worden uitgevoerd. Deze maatregelen zijn niet alleen van belang voor de analyses voor de 3^e Stroomgebied beheerplannen, maar ook voor de herbezinning van het mestbeleid en het 7^e Nitraatactieprogramma.

Noot. Gelet op de (politieke) gevoeligheden en de verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden van partijen op dit dossier, is het van belang om eerst te bepalen welke maatregelen er nodig zijn om daarna gezamenlijk te bepalen met welk instrumentarium ze worden geïmplementeerd.

D. Inzet voor landbouw algemeen, gebruik gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw, overige door waterschapsbestuurders gemaakte afspraken

Inzet samengevat

- Mestbeleid-, gewasbeschermingsbeleid en KRW-beleid moeten op elkaar zijn afgestemd.
- Ontwikkelen van zelfmeetinstrumenten en sensoren voor fosfor en gewasbeschermingsmiddelen.
- Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid / POP4 moet maatregelen bevatten voor de KRW, klimaatopgaven en ecoregelingen (soort van groenblauwe diensten). Het moet ruimte bieden voor gebiedsgerichte aanpak, voortzetting van niet productieve investeringen. Het GLB moet vereenvoudigd worden, de regeldruk moet tot een minimum beperkt worden en voor de uitvoering moet er een laagdrempelige regeling komen.

Toelichting

Inzet voor landbouw algemeen

Mestbeleid-, gewasbeschermingsbeleid en KRW-beleid op elkaar afstemmen

Op 29 januari 2016 heeft de toenmalige minister van IenW mede namens de toenmalige staatssecretaris van Economische Zaken in een kamerbrief aangegeven zich ervoor te zullen inzetten om het mestbeleid en het gewasbeschermingsbeleid beter af te stemmen op het realiseren voor de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De ministers van IenW en LNV zullen periodiek moeten worden herinnerd aan de gedane toezegging en bevraagd moeten worden op de voortgang.

Inzet zelfmeetinstrumenten en ontwikkeling sensoren voor meten waterkwaliteit en emissieroutes

De inzet van zelfmeetinstrumenten biedt agrariërs de mogelijkheid zelf de waterkwaliteit te meten. Daarmee worden ze geconfronteerd met de waterkwaliteit in hun eigen omgeving inclusief de eventuele eigen bijdrage daaraan.

Voor stikstof is er de nitraatapp die Deltares heeft ontwikkeld om het nitraatgehalte in water te meten zie: <https://www.deltares.nl/nl/nieuws/de-nitraatapp-zelf-meten-wat-je-niet-kunt-zien/>. Voor fosfor en gewasbeschermingsmiddelen zijn dergelijke instrumenten er nog niet. Sensoren zullen hiervoor ontwikkeld moeten worden. Waterschappen die hiermee bezig zijn of betrokken zijn, worden opgeroepen hun ervaringen te delen en samen te werken.

Inzet voor Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) / POP4

Vanaf 2021/2022 gaat het nieuwe GLB lopen. LNV wil o.a. de kringloopvisie "Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden" tot uitvoering brengen middels het GLB.

Voor de invulling van het nieuwe GLB moet een Nationaal Strategisch Plan worden opgesteld. Dit Nationaal Strategisch Plan bevat zowel pijler 1 (directe inkomenssteun en ecoregelingen) als pijler 2 (POP). In dit Nationaal Strategisch Plan moet, na het maken van meerdere analyses en intensief betrekken van stakeholders, worden opgenomen hoe Nederland van plan is om de doelstellingen die de EU stelt op het gebied van o.a. milieu, klimaat, biodiversiteit, voedselkwaliteit, versterken positie boer in de keten enz. gaat behalen. Het projectteam hiervoor zal door LNV en IPO/provincies worden getrokken en bemand. Daarnaast zal ook één persoon vanuit de UvW/waterschappen hier aan gaan deelnemen aangezien waterschappen weer bereid zijn, onder nog nader vast te stellen voorwaarden, te cofinancieren. Inzet is onder andere dat er voldoende aandacht en mogelijkheden komen voor o.a. maatregelen in het kader van de KRW, bodem gerelateerde zaken, klimaatopgaven enz. zowel in de 2^e pijler POP als in de 1^e pijler via de ecoregelingen (soort van groenblauwe diensten).

Inzet van waterschappen is erop gericht dat binnen pijler 1 bijvoorbeeld boeren een vergoeding kunnen krijgen voor bredere bufferstroken. Daarnaast vragen we aandacht voor ruimte voor gebiedsgerichte aanpak (waarbij alle relevante partijen in een gebied met elkaar samenwerken en aan de relevante opgaven werken), voortzetting van niet productieve investeringen en dat er een laagdrempelige regeling komt. We

vragen aandacht voor de noodzaak van vereenvoudiging en het terugbrengen van de regeldruk in het GLB.

Inzet voor gebruik gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw

Op 1 november 2017 is het verbod op het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen buiten de landbouw uitgebreid met de onverharde terreinen. Dit verbod geldt nog niet sport-, recreatieterreinen en bepaalde siertuinen. Daarnaast geldt het verbod alleen voor professioneel gebruik. Voortzetten van lobby en beleidsbeïnvloeding om dit verbod uit te breiden naar terreinen die nu nog uitgezonderd zijn (sport-, recreatieterreinen en bepaalde siertuinen) en naar het gebruik door particulieren.

Overige door waterschapsbestuurders gemaakte afspraken

In de CWE-vergadering van november 2016 zijn afspraken gemaakt hoe waterschappen kunnen bijdragen aan het vergroten van het waterbewust van agrarische ondernemers. Het gaat daarbij om het:

- publiceren van de meetgegevens over de waterkwaliteit (stikstof, fosfor en gewasbeschermingsmiddelen) op een interactieve inzoomkaart op de website van het waterschap;
- geven van presentaties en het aanbieden van materiaal voor bijeenkomsten / cursussen e.d.;
- inzetten van zelfmeet instrumenten en gebiedsgericht meten;
- inzetten van preventieve handhaving en effect gericht en waarderend handhaven. Dit naast het reguliere spoor van het houden van toezicht en handhaving.

Voor meer informatie zie ledenbrief met kenmerk: 88794/LB.

En aanvullend zijn ten aanzien van de glastuinbouwsector afspraken gemaakt over de invulling van het toezicht en de handhaving op de naleving van voorschriften in het Activiteitenbesluit milieubeheer door glastuinbouwbedrijven. Daarbij gaat het om:

1. Afspraken met gemeenten / omgevingsdiensten over taakverdeling en samenwerking;
2. CWE-afspraken om naleving en kwaliteit van door glastuinbouwbedrijven gerapporteerde gegevens te verhogen;
3. Controles op de naleving en kwaliteit van de door de glastuinbouwbedrijven gerapporteerde gegevens over het gebruik aan meststoffen en de emissies naar het watermilieu;
4. Controles op de waterstromen en lekkages op het bedrijf inclusief het toezicht op de zuiveringsplicht;
5. Prioritering bedrijfsbezoeken;

Voor meer informatie zie ledenbrief met kenmerk: 94795/IP.